

<p>فصل : سوم (فرهنگ ما ایرانیان) درس: دوم نام طراح: محمود یعقوبی سرگروه جامعه شناسی شهرستان زیرکوه</p>	<p>به نام خدا معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبردی کشوری علوم اجتماعی وسواد رسانه تولید شده در استان خراسان جنوبی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب: مطالعات فرهنگی سال تحصیلی: ۱۳۹۹-۱۴۰۰</p>
---	---	--

عنوان درس : انسجام فرهنگی ما ایرانیان

اهداف یادگیری

- بررسی انسجام فرهنگی سرزمین ایران - بررسی تنوع و گوناگونی فرهنگ در ایران - بررسی دلایل تنوع فرهنگی ایران - بررسی تنوع فرهنگی از نظر فرصت یا تهدید - بررسی ضرورت تقویت انسجام فرهنگی - بررسی عوامل انسجام بخش فرهنگی

انتظارات پس از مطالعه

- دانش آموز آشنایی لازم ربا وضعیت انسجام فرهنگی ایران رابه دست آورد. - دانش آموز با تنوع فرهنگی ودلایل آن درکشور ما آشناشود. - دانش آموز با اهمیت و ضرورت انسجام فرهنگی آشناشود و برای تقویت وحدت ملی تلاش کند.

کلمات کلیدی

- انسجام فرهنگی - موزائیک فرهنگی - خرده فرهنگ - تنوع فرهنگی - هویت ملی - یکسان سازی فرهنگی

«اقوام ایرانی، باهم و در کنارهم».....

- ۱- سرزمین ما ایران، کشوری وسیع و کهن و با تاریخ بیش از ..... است که اقوام مختلف با اعتقادات، آیین ها و عادت های گوناگون در آن زندگی می کنند. **هفت هزارساله**
- ۲- منظور از «موزائیک فرهنگی» چیست؟
 «ملت ایران» واقعیتی است یک پارچه که با وجود تنوع ها و تکثرهایی که دارد ولی تاریخ مشترک، منافع مشترک، رنج ها و شادی های مشترک، اعتقادات و آرمان های مشترک، آنان رابه هم پیوندزده و مجموعه ای تحت عنوان «**موزائیک فرهنگی**» اقوام رادرایران تشکیل داده است.
- ۳- چرا ایران در طول تاریخ همواره محل عبور و زندگی اقوام و ایلات مختلف با آداب و رسوم متفاوت و متنوع بوده است؟
 ایران ما، به دلیل **موقعیت جغرافیایی و سیاسی، شرایط آب و هوایی و زیستی**، در طول تاریخ، همواره محل عبور و زندگی اقوام و ایلات مختلف با فرهنگ ها و آداب و رسوم متفاوت و متنوع بوده است.
- ۴- به چه دلیل ایران را خاستگاه تنوع و چندگانگی فرهنگی دانسته اند و به عنوان پل ارتباطی شرق و غرب از آن یاد

می کنند؟

ایران ما، به دلیل **موقعیت جغرافیایی و سیاسی، شرایط آب و هوایی و زیستی**، در طول تاریخ، همواره محل عبور و زندگی اقوام و ایلات مختلف با فرهنگ ها و آداب و رسوم متفاوت و متنوع بوده است. به همین دلیل، ایران را خاستگاه تنوع و چندگانگی فرهنگی دانسته اند و به عنوان پل ارتباطی شرق و غرب از آن یاد می کنند. بدین جهت کشور مادر زمره کشورهای «**چند فرهنگی**» قلمداد می شود.

۵- **با وجود اقوام مختلف و تنوع فرهنگ در کشور، چه اشتراکاتی بین ایرانیان وجود دارد؟**

الف) زبان رسمی کشور ما، فارسی است، هر چند زبان و گویش قومی و محلی نیز وجود دارد.

ب) دین اکثریت ملت ما، اسلام است، در حالی که مذاهب مختلف دیگری نیز وجود دارد و آنها را به رسمیت شناخته ایم.

ج) هم وطنان مادر استان های دیگر، از نظر لباس و پوشش، شباهت های زیادی با ما دارند، هر چند امکان دارد مدل و رنگ لباس آنها با ما متفاوت باشد.

د) در برگزاری مراسم دینی و ملی مانند بزرگداشت ماه محرم، و یا برپایی جشن عید نوروز، بزرگداشت پیروزی انقلاب اسلامی، و جوه مشترک فراوان داریم.

و) علاوه بر آن، همه ما ایرانیان عشق و علاقه عمیقی به کشورمان داریم و با الهام از حدیث آموزنده «حب الوطن من الایمان»، دوست داشتن ایران را عزیز و مهم می دانیم.

ه) ما ایرانیان، علی رغم تفاوت ها، دارای باورها، ارزش ها، هنجارها و نمادهای مشترک فراوان و نیز تاریخ و سرنوشت مشترک هستیم و احساس تعلق قوی برای به هم پیوستگی و «انسجام فرهنگی» بین ما وجود دارد.

۶- **منظور از «انسجام فرهنگی» چیست؟**

«**انسجام فرهنگی**» عبارت است از: «مجموعه ای از مشترکات فرهنگی محسوس و غیر محسوس در جامعه که امکان تداوم آنها وجود دارد»

«**تنوع و گوناگونی فرهنگ در ایران**»

۷- **منظور از «خرده فرهنگ» چیست؟**

در همه جوامع، گروه هایی با ویژگی های فرهنگی مختص به خود وجود دارند که آنها را از فرهنگ اصلی و مسلط جامعه مجزا و متمایز می کند. این گروه ها، گرچه دارای ارزش ها، هنجارها و فرهنگ محسوس ویژه خود هستند، اما مبانی و جوه مشترک فراوانی با فرهنگ جامعه دارند. این گروه های درون جامعه ملی را «**خرده فرهنگ**» می نامند.

۸- **منظور از تنوع فرهنگی در ایران چیست؟**

جامعه ایران، علاوه بر دارا بودن «خرده فرهنگ های» متعدد، دارای «تنوع فرهنگی» نیز هست و هر یک از **اقوام ایرانی، بایشینه تاریخی خود، باورها و آداب و رسوم خاص خود را دارند و روش زندگی آنان باهم متفاوت است.**

۹- **تنوع فرهنگی در کشور ما، در چه مواردی نمود می یابد؟**

تنوع فرهنگی در تفاوت های **زبانی و لهجه ای، اعتقادات دینی و مذهبی، آداب و رسوم و سبک زندگی** و... نمود می یابد.

«**دلایل تنوع فرهنگی**»

۱۰- دلایل تنوع و تکثر فرهنگی موجود در جامعه ایران، چیست؟ توضیح دهید.

۱- پیشینه تاریخی:

گروه‌ها و اقوام مختلف با فرهنگ خاص خود، در طول هزاران سال به سرزمین ایران وارد شده و در این سرزمین سکنی گزیده‌اند. این اقوام پایه‌های جامعه ایرانی را شکل داده و جزئی از فرهنگ ایرانی شده‌اند.

۲- عوامل جغرافیایی:

سرزمین پهناور و گسترده ایران ما، دارای اقلیم‌های متنوع است. شرایط متفاوت آب و هوایی، زندگی در مناطق کوهستانی، دشت‌ها، مناطق خشک، سواحل دریای و... باعث تفاوت در سبک زندگی و تنوع فرهنگی شده است و مردمان ساکن در این مناطق، برای انطباق با شرایط محیطی، نوع خاصی از لباس، غذا، ساخت خانه و معماری، مشاغل، مراسم و آیین‌ها و... را برای خود برگزیده‌اند.

۳- شرایط اقتصادی و اجتماعی:

شکل‌های مختلف زندگی شهری، روستایی، عشایری و تفاوت در شرایط اقتصادی و اجتماعی رابه وجود آورده است. براساس تفاوت سطح درآمدها و شرایط مادی، به طور طبیعی، طبقات اقتصادی و اجتماعی متفاوت شکل گرفت و نمادها، الگوها و ارزش‌های گوناگون و سبک‌های زندگی و فرهنگ‌های متنوع، پدیدار شده است.

سحس‌گری در اصفهان

تصد مالی در ایلام

بندری دوزی

«تنوع فرهنگی، فرصت یا تهدید؟»

۱۱- هویت ملی مایرانیان ترکیبی از چه مواردی است؟

هویت ملی مایرانیان، ترکیبی از مجموع هویت‌های **دینی، ملی و قومی** است که اندیشه‌ها، آداب و رسوم و محصولات فرهنگی متفاوتی را در بر می‌گیرد و به عنوان یک هویت واحد و منسجم زمینه‌ساز بقای فرهنگ اسلامی - ایرانی را فراهم می‌آورد.

۱۲- تنوع فرهنگی در کشور ما چه فرصتی را ایجاد می‌کند؟

تنوع فرهنگی، **ظرفیت‌های بالای انسانی و سرمایه‌های فراوان فکری و معنوی** را برای کشور به وجود می‌آورد که در صورت هوشیاری و مدیریت صحیح، می‌تواند **زمینه‌ساز رشد و تعالی** کشور شود.

اقوام‌زبان و پیروان مذاهب مختلف در صحنه دفاع مقدس

۱۳- چه رویکردی باعث تقویت انسجام فرهنگی و استمرار پیوستگی فرهنگی در کشور ما شده است؟

نگاه فرصتی به تنوع فرهنگی در کشور، و تأکید بر **وجه مشترک ملی**، در عین توجه به تفاوت‌های قومی، مذهبی و فرهنگی (الگوی وحدت در کثرت)،

۱۴- منظور از یکسان‌سازی فرهنگی چیست؟

یکسان‌سازی فرهنگی یعنی نادیده گرفتن تفاوت‌ها

۱۵- یکسان‌سازی فرهنگی و نادیده گرفتن تفاوت‌ها چه پیامدی به دنبال خواهد داشت؟

«**یکسان‌سازی**» فرهنگی و نادیده گرفتن تفاوت‌ها، باعث **ناراضی‌های محلی و قومی** می‌شود و **انسجام ملی** را آسیب‌پذیر

می سازد و می تواند تنوع فرهنگی را به تهدید تبدیل کند، چنان که برخی از دولت های ملی در سایر کشورهای چند فرهنگی، در دو قرن گذشته، با چالش های قومی، مذهبی، منطقه ای روبه رو بوده اند و سرمایه ها و امکانات مادی و معنوی آنها، در اثر جنگ ها و اختلافات درونی، از بین رفته است.

«ضرورت تقویت انسجام فرهنگی»

۱۶- چه عواملی از ایران، کشوری با جایگاه ویژه و مقتدر در منطقه ساخته است؟

خلیج فارس نماد جاودانگی ایرانیان

(الف) قرار گرفتن کشور مادر منطقه استراتژیک خاورمیانه

(ب) وجود منابع عظیم انرژی در آن

(ج) مرزهای آبی وسیع در خلیج فارس و دریای عمان و دسترسی آسان به آب های بین المللی

(د) معادن و ذخایر گران بهای طبیعی

(و) وجود سرمایه انسانی خلاق و با استعداد

(ه) پیروزی انقلاب اسلامی با آرمان های بلند ملی و جهانی و قدرت

۱۷- چرا حفظ وحدت ملی و انسجام فرهنگی در کشور ما ضرورت دارد؟

کشور ما به دلیل موقعیت ویژه خود، مورد طمع نظام سلطه جهانی قرار گرفته است. آنها سعی می کنند به منظور کسب منافع خود، با ایجاد اختلافات قومی، دینی، مذهبی و دامن زدن به نارضایتی های عمومی، زمینه تضعیف انسجام ملی و تخریب جایگاه ایران را فراهم آورند. بنابراین، دستیابی به رشد و توسعه و بالندگی ملی، تأمین رفاه و آسایش عمومی برای مردم، حضور فعال در صحنه ملی و بین المللی و دفاع از منافع ملی، نیازمند وحدت ملی و انسجام فرهنگی است.

۱۸- دستیابی به رشد و توسعه ملی، تأمین رفاه عمومی، حضور فعال در صحنه ملی و بین المللی و دفاع از منافع ملی نیازمند چیست؟

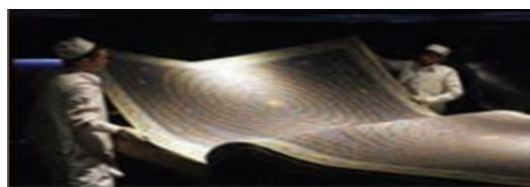
نیازمند وحدت ملی و انسجام فرهنگی

۱۹- عوامل زمینه ساز تقویت هویت ملی چیست؟

هم گرایی و انسجام، زمینه ساز تقویت «هویت ملی» است تا در پرتو آن، مردم ایران به مثابه «ید واحده»، به ارزش های اسلامی - ایرانی وفادار بمانند و در حفظ انسجام آن بکوشند.

«عوامل انسجام بخش فرهنگی ما کدامند؟»

۲۰- عواملی که باعث تقویت انسجام فرهنگی و احساس یگانگی ملی می شود و تمام اقوام و گروه ها، به آنها اعتقاد

کتابخانه نفیس قرآن کریم

داشته و به آن ها اهتمام می ورزند رانام ببرید.

۱- زبان مشترک، زبان و ادبیات فارسی

۲- دین اسلام و ارزش ها و اعتقادات مذهبی مشترک

۳- تاریخ مشترک (حافظه جمعی)

۴- سرزمین مشترک (وطن)

۵- هنر های ایرانی (معماری، نقاشی، خط، موسیقی، صنایع دستی و...)

۶- نوع پوشش و الگوی حجاب

۷- دانشمندان، اسطوره ها و مفاخر دینی و ملی مشترک

۸- احساس و ایستگی به نظام سیاسی واحد (حکومت)

۹- ارزش و نمادهای ملی، آداب و رسوم مشترک

۱۰- دشمن مشترک و تهدیدات خارجی

کبکد سلطنتیه بزرگ ترین کتبد خشتی جهان در زنجان

«این عناصر و وجوه مشترک، باعث شکل گیری انسجام ملی و فرهنگی در میان مردم ایران شده است و پیوستگی فرهنگی را استمرار بخشیده است.»

۲۱- نمود انسجام و یکپارچگی جامعه ایران را در چه حوادثی می توان مشاهده کرد؟
نمود انسجام و یکپارچگی جامعه ایران را در برخی از حوادث تاریخ معاصر مانند: **انقلاب مشروطه، ملی کردن صنعت نفت، انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و حمایت از هم وطنان آسیب دیده در حوادث طبیعی** می توان مشاهده کرد.

بررسی کنید..... صفحه ۸۱.....

آیا تاکنون در جشنواره های فرهنگی و هنری و یا مسابقات ورزشی دانش آموزی شرکت کرده اید؟ یکی از برنامه های این مراسم، خیر مقدم گفتن نمایندگان استان ها، به زبان و گویش محلی و با لباس و پوشش سنتی است که مورد استقبال و تشویق شرکت کنندگان قرار می گیرد. آیا می توانید جمله زیر را با کمک سایر دانش آموزان به زبان ها و گویش های مختلف، در کلاس اجرا کنید؟ «دوستان عزیز سلام، از دیدن شما و آشنایی با شما خوشحال هستم. موفقیت شما را تبریک می گویم. ما «همه با هم» باید کشورمان را بسازیم و آن را توسعه دهیم.» **فعالیت کار عملی در کلاس**

آیا تفاوت لغات و واژگان در این زبان ها و گویش ها، تفاوت معنا و مفهوم را به همراه دارد؟ **تفاوت در زبان و گویش ها تفاوت در معنا ایجاد نمی کند.**

آیا این تفاوت ها می تواند باعث برتری یک زبان یا یک فرد بر دیگری باشد؟ **تفاوت در زبان و گویش ها سبب برتری نیست. تفاوت زبان ها از نوع اسمی باید باشد نه از نوع تفاوت رتبه ای**

بررسی کنید..... صفحه ۸۲.....

مشاغل و حرفه هایی مانند شالی کاری در گیلان و مازندران، ماهیگیری در سواحل خلیج فارس، زعفران کاری در خراسان، کشت پنبه در گلستان، دامپروری در مناطق عشایری و نظایر آنها چه ویژگی های فرهنگی را در مناطق خود به وجود آورده است؟

هر استان و قومیتی می تواند پاره ای از خصوصیات خاص فرهنگی خود را ذکر کند.

تنوع جغرافیایی - تنوع آب و هوایی - تنوع در شیوه های تولید - تنوع در آداب و رسوم - تنوع در شیوه های فرهنگی

تحقیق کنید ..... صفحه ۸۳

به چند گروه دانش آموزی تقسیم شوید و درباره یکی از موضوعات زیر تحقیق کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید:

ویژگی های فرهنگی هریک از اقوام یا گروه های ایرانی، مانند: ترکمن ها، آذری ها و ترک زبان ها، بلوچ ها، کردها، تات ها، تالش ها، لرها، فارس ها، عرب ها، قشقایی ها، شاهسون ها و... کدام است؟ **تحقیق کار عملی**

هر یک دارای چه آداب و رسومی هستند؟ **تحقیق کار عملی**

وجه مشترک فرهنگی آنها که هویت ملی ما ایرانیان را می سازد کدام اند؟

- ۱- زبان مشترک ۲- دین اسلام و ارزش ها و اعتقادات مذهبی مشترک
- ۳- تاریخ مشترک ۴- سرزمین مشترک ۵- هنرهای ایرانی ۶- نوع پوشش
- والگوی حجاب ۷- دانشمندان، اسطوره ها و مفاخر دینی و ملی مشترک
- ۸- احساس و وابستگی به نظام سیاسی واحد (حومت) ۹- ارزش ها و نمادهای ملی، آداب و رسوم مشترک ۱۰- دشمن مشترک و تهدیدات خارجی

بررسی و گفتگو کنید ..... صفحه ۸۶

باتشکیل میزگرد فرهنگی، درباره پاسخ سوالات زیر، بررسی و گفتگو کنید: به نظر شما، چگونه باید وحدت ملی و انسجام فرهنگی را حفظ و تقویت کرده و با عوامل تفرقه انگیز داخلی و خارجی مبارزه کنیم؟

جهت ایجاد وحدت و توافق ملی توجه به دو بعد سیاسی و اجتماعی لازم است. در بعد سیاسی باید روابط دولت-اقوام تقویت شود و در بعد اجتماعی روابط اقوام باید یکدیگر تقویت گردد.

اگر مرزهای جغرافیایی کشورها با مرزهای فرهنگی هماهنگ نباشد زمینه نفوذ عوامل خارجی و سلطه جویان دارای قدرت فراهم می شود و لذا برای وحدت: توجه به مشترکات، اجازه فعالیت به احزاب و انجمن ها، عدالت اقتصادی و رسانه ای و... لازم است.

بررسی کنید و نتیجه تحقیق را در کلاس گزارش دهید ..... صفحه ۸۶

۱- به اعتقاد کارشناسان یکی از روش های تقویت وحدت ملی و انسجام فرهنگی و رفع اختلاف بین افراد، گروه ها و اقوام، مهارت «گفتگو» کردن است که در آن، احساسات، افکار و اعمال به هم نزدیک شده و همدلی و هم گرایی ایجاد می شود.

به نظر شما «مهارت های گفتگو» کدامند؟

مهارت های گفتگو: تفکر قبل از صحبت، اعتماد به نفس، داشتن تواضع، رعایت اصول خلاصه گویی، رفتار دوستانه، شنونده خوب

بودن، نگاه فردی افراد به فردی دیگر نگاه بالابه پایین و فخر فروشانه نباشد...

گفتگوهای موفق از چه اصول و ضوابطی تبعیت می کنند؟

اصول گفتگوی موفق: داشتن برنامه ریزی، صحبت با آرامش، پرهیز از خشونت کلامی و برتر دانستن خود، پرهیز از سرزنش، داشتن منطق و...

۲- آیه شریفه «فبشر عباد الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه» سوره زمر، آیه ۱۷ حاوی چه پیام ها و اصولی برای تقویت انسجام و پیوستگی فرهنگی است؟

آزاداندیشی و انتخاب گری و دوری از تعصب قومی و قبیله ای، عمل صحیح به فرامین دین توحیدی اسلام، استفاده از عقل و علم به جای تعصبات قومی

